

Krejčí, Rudolf

Zpověď starého filozofa

Studia philosophica. 2010, vol. 57, iss. 1, pp. [83]-98

ISSN 1803-7445 (print); ISSN 2336-453X (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/115496>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

RUDY KREJČÍ

ZPOVĚĚ STARÉHO FILOZOFA

Píšu tyto řádky na druhé straně světa, uprostřed největšího státu USA, ve Fairbanksu na Aljašce, v zemi, kde jsem prožil 50 let svého dospělého života. Politické události v ČSR roku 1948 se staly osudné jak našim národům, tak každému jednotlivci. Věnuji tyto řádky Jiřímu Gabrielovi, mému vrstevníkovi. Oba jsme se dostali ke studiu filozofie v této kritické době za krutých podmínek. Můj případ byl ihned od začátku jiný. Po pětiletém interním exilu na půdě mé staré vlasti za nepředstavitelné lidské podpory mých rodičů a úzké rodiny se mi podařilo ilegálně opustit rodnou zemi a usadit se v sousedním Rakousku.

Používám této příležitosti ke zpovědi o svých peripetiích v čase a prostoru a ideách, které mě nutně ovlivnily a vytvořily podmínky pro můj filozofický růst. Do filozofie jako takové jsem se dostal za studií na gymnáziu v Brně, kde mým profesorem latiny byl profesor Kříž, známý překladatel díla Aristotela do češtiny. Učil též úvod do filozofie, což spočívalo v úvodu do předsokratiků. Byl jsem ihned fascinován touto dobou šestého století před Kristem ve starém velkém Řecku a hlavně tou nikdy předtím nevidanou schopností a odvahou klást otázky o podstatě a původu světa, a to ve společnosti, kde všechny tyto otázky byly k plné spokojenosti zodpovězeny mytologicky. Profesor Kříž mně pomohl pochopit revoluční pojetí Xenofana v oblasti náboženství, potom velký konflikt Hérakleita a eleatů spolu s historickou rolí zakladatele matematiky Pýthagora a s osudy jeho školy. Velkou otázkou tehdy bylo, proč Řekové odešli do Malé Asie a do jižní Itálie a Sicílie. Tento exodus zůstal pro mne velkou otázkou v celém mém životě jak osobním tak filozofickým. Byla to emigrace, nebo exil? Tato otázka nebyla pouze historická, ale též hluboce osobní. Studium předsokratiků mne přivedlo k dalšímu vývoji řeckého myšlení inspirovanému hlavně vlivem válek Peršanů s Řeky a velkým historickým vítězstvím Řeků, které jsem chápal jako vítězství Evropy nad Asií se všemi nutnými důsledky. Populismus, který následoval, vytvořil nové společenské podmínky pro vzrůst sofistů pod vedením Prótagorovy školy zdůrazňující jednotlivce a uspokojení jeho zájmu ve společnosti. V této souvislosti se dostává na scénu Sókratés, který vidí všechny zhoubné důsledky učení sofistů pro řeckou společnost a stává se osamělým vůdcem, který se filozoficky postaví do boje za záchranu lidského myšlení a nejvyšších lidských

hodnot. Nakonec je Sókratés obviněn ze zločinu proti státu, herezi a kažení mládeže a odsouzen k trestu smrti, kterou přijme filozoficky. Svým vlivem na několik vynikajících jednotlivců položil základy západní filozofie na další tisíciletí. Velké filozofické systémy Sókratova žáka Platóna a Platónova žáka Aristotela se staly ztělesněním pojmu filozofie, ke které podle Whiteheada vše, co následovalo, jsou pouhé poznámky a komentáře. Ovšem některé z nich byly podstatné a ve svých důsledcích dokonce revoluční.

Vedle mého zájmu o starou řeckou filozofii v letech 1945–1948 byl můj čas vyplněn sportovní činností v Moravské Slávii, kde jsem hrál kopanou, hokej a tenis, dále jsem se zajímal o muziku: pilně jsem se učil hrát na piano u mého strýce prof. Tomašíka a zároveň jsem hrál na kytaru s malou skupinou kamarádů mandolinářů. Myslím, že to byla ta pohnutá poválečná doba, která mi přímo vnutila zájem o politickou situaci u nás doma a ve světě. Ptal jsem se tatínka, co to byl ten nacismus, fašismus a co je podstatou komunismu. Ve třídě nás bylo asi 30 žáků, z toho pouze tři komunisté. Mé otázky jak doma tak ve škole a ve společnosti zůstaly bez odpovědí, které by mne uspokojily. Nemohl jsem poznat, zda to byl strach nebo neznalost nebo nezájem o osud naší společnosti. Tatínek mi doporučil četbu spisů T. G. Masaryka, ve kterých jsem měl nalézt mnoho odpovědí na své otázky. Bohužel jsem brzy zjistil, že mnohé z těchto děl mě neoslovují. V této době komunistická propaganda rozohnila celou naši společnost a velmi rychle jsem cítil povinnost něco dělat pro záchranu naší ohrožené demokracie.

Mladistvý idealismus vyústil do protikomunistické činnosti, roznášel jsem letáky, které povzbuzovaly k aktivnímu odporu vůči komunistům po jejich puči v roce 1948. Při jedné z těchto akcí byl jeden ze spoluaktérů chycen policií. Krátce poté následovalo zatčení dalších členů a nakonec na poslední dva byl vydán zatykač. To byl ten osudný 1. květen 1949. Policie obsadila byt mých rodičů a očekávala, že se vrátím domů, kde budu zatčen. Podobně se stalo mému kamarádu, se kterým jsme později připravovali útěk přes hranice do Rakouska. Při tomto pokusu byl můj kamarád zadržen policií a spolu s ostatními odsouzen za protistátní činnost. S velkým štěstím jsem jako jediný z celé naší skupiny unikl zatčení. Za velkého nebezpečí jsem našel úkryt, ze kterého jsme s otcem plánovali mnoho útěků přes hranice. Žádný z nich se nezdařil. Teror komunistické tajné policie se značně zvýšil na začátku padesátých let zatýkáním tisíců nevinných občanů. V této osudové situaci jsem se rozhodl vyčkat a věnovat se soukromému studiu filozofie, věd a jazyků.

Pod svícnem je vždy tma

V nucené samovazbě mi obětavě pomáhala má rodina. Otec znal knihovnici Masarykovy univerzity, která mu ukázala bedny knih TGM, které byly staženy z oběhu, a vyzvala ho, aby si vzal, co chtěl. Takto jsem se dostal k celému dílu TGM, které jsem mohl v příštích čtyřech letech důkladně prostudovat. Od filozofie českých dějin, *Sebevraždy* a mnoha menších děl přes *Českou otázku*, *Naši*

nynější krizi, Karla Havlíčka, Moderního člověka a náboženství až po Otázku sociální a Rusko a Evropu a další jsem si vybudoval širokou základnu, po které jsem tak toužil jako gymnazista. Je zajímavé, že ze všech prací TGM mne zaujala právě ta, která byla a je nejméně známá, *Základové konkrétní logiky*. Dostal jsem toto dílo pouze v němčině, a tak jsem si mohl vylepšit svou němčinu, než jsem obdržel na krátkou dobu českou verzi. Tu jsem si opsal na stroji a právě toto dílo mne provázelo po celý život. *Konkrétní logiku* napsal Masaryk jako úvod do svých přednášek na pražské univerzitě. Jedná se o klasifikaci a organizaci věd podle díla francouzského filozofa Augusta Comta. Masaryk aplikoval tuto klasifikaci na svou dobu a provedl několik menších změn. Inspirován tímto dílem představil jsem si vzájemnou závislost vědních oborů od nejjednodušších až k těm nejsložitějším, něco jako harmonika při plné hře od jednotlivých tónů až po složité akordy doprovázené basovým doprovodem v rytmu stále se zrychlujícího čardáše.

Otázka sociální mně pomohla pochopit filozofické dílo Karla Marxe a Friedricha Engelse a jejich dobové omezení, co se týče vědeckého pohledu na svět, na člověka a lidskou společnost. Při studiu marxismu jsem žasl nad úpadkem našeho filozofického vzdělání neschopného kritického postoje k této ideologii druhé poloviny 19. století. Pro hlubší pochopení filozofického systému Karla Marxe mně též pomohlo dílo Pitirima Sorokina *Sociologické nauky přítomnosti*. Pochopil jsem základní problém vývoje mladého Marxe ke starému Marxovi a vliv britského myšlení a parlamentárního systému až po vývoj sociální demokracie. Nakonec horká hlava Karla Marxe stářím vychladla a jakákoliv revoluční akce v moderní společnosti byla vytvářena pomalu krok za krokem parlamentním zřízením, ovšem pokud ta moderní společnost byla dostatečně vyspělá, aby takový systém vybudovala. Když přišel na scénu Lenin, bylo zřejmo, že Rusko tento potřebný parlamentní systém nemá a asi dlouho mít nebude, a tak vsadil jako gambler vše na kartu revoluce mladého Karla Marxe ideologicky a též prakticky. Když se mu pak naskytla příležitost k politickému činu, zorganizoval v roce 1917 revoluci v rozpadajícím se Rusku, které náhodou uspělo několik měsíců ve snaze vybudovat začínající parlamentní systém. Co následovalo, je začínající hluboká tragédie 20. století plná ideologických bludů, směřující nejen davy, ale i intelektuály ochotné spolupracovat na jakýchkoliv zločinech pro konečné vítězství jejich pochybených věr a pověr. *Otázka sociální* T. G. Masaryka byla první filozofická a sociologická kritika Marxova systému myšlení. Je velká škoda, že právě toto dílo zůstalo naší inteligenci prakticky neznámé.

V posledním roce mého interního exilu jsem doplnil své jazykové vzdělání angličtinou pomocí jazykového programu BBC z Londýna, dále jsem vylepšoval své znalosti němčiny, ruštiny a francouzštiny. Filozoficky jsem se soustředil hlavně na T. G. Masaryka a jeho *Rusko a Evropu*, dílo založené na interpretaci moderního Ruska použitím literárního díla F. M. Dostojevského. Zjistil jsem velmi rychle, že si musím osvojit dobrou znalost dějin ruské literatury od Puškina až po Čechova, abych mohl sledovat Masarykovy analýzy. Rovněž dílo Dostojevského jsem musel znovu přečíst, abych ocenil Masarykovo hluboké poznání ruského

ducha, hodnot, krátce „ruské duše“. Nedlouho před odchodem jsem prostudoval monografie o Masarykovi, Čapkovy *Hovory s TGM*, Nejedlého *TGM* a Ludwigo-vu knihu *Duch a čin*.

Ze všech těchto hodnotných knih, které mě udržovaly při dobrém duševním zdraví, pouze dvě jsem si vzal do malé taštičky, když jsem utíkal z vlasti, zahrabán do uhlí ve vagonu směřujícím na svobodu, do Rakouska. Byly to Masarykova *Konkrétní logika* a Sorokinovy *Sociologické nauky přítomnosti* spolu s osobním diářem. Nezbytným dodatkem k těmto knihám byla sklenička směsi octa, papriky a pepře, kterou jsem se postříkal, abych oklamal vlčáky pohraniční stráže v Břeclavi.

Rakouská svoboda

Útěk z vlasti byl do detailu plánován asi jeden rok a prošel mnoha změnami vzhledem k informacím, které můj tatínek obdržel o situaci na hranici. Vše proběhlo podle plánu a po několika komplikacích jsem se ocitl ve Vídni-Floridsdorfu, v ruské zóně. Dostal jsem se do středu Vídně, který též byl v ruských rukou. S velkým štěstím jsem prošel celou zónou plnou ruských vojáků.

Unaven a skoro úplně vyčerpán, v hlavě plán střední Vídně, jsem konečně došel do americké zóny. Byl večer, 5. května 1954, první svobodný večer po pěti letech plných strachu, obav a též optimismu.

Američané mě přijali velmi vlídně a nabídli mi ihned pomoc, i když se brzo ukázalo, že můj „případ“ se jim zdál velmi nepravděpodobný. Trvalo celý rok, než se mi podařilo všechny jejich pochyby rozptýlit. Sotva jsem začal dýchat svobodný vzduch Vídně, začal jsem se zajímat o studium na univerzitě, Američané mne varovali, abych tam nechodil, neboť univerzita byla tento měsíc v ruských rukou. Čekal jsem asi tři týdny, než jsem navštívil profesora Grafa, který mi vysvětlil, jaké nebezpečí hrozí uprchlíku, chce-li studovat na vídeňské univerzitě. Když zjistil můj zájem o vědeckou filozofii Vídeňského kroužku dvacátých let, napsal mně doporučení k profesoru Stegmüllerovi na innsbrucké univerzitě a slíbil, že se s ním osobně spojí. V červnu roku 1954 mne Američané převezli přes ruskou zónu do Lince a potom do Welsu, kde jsem manuálně pracoval, abych si něco vydělal, a zároveň se připravoval na odchod do Innsbrucku ve francouzské zóně. Na filozofické fakultě innsbrucké univerzity jsem se zapsal v říjnu 1954 na studium oboru filozofie, psychologie a jazykovědy, speciálně staroslověnštiny a ruštiny. Navštěvoval jsem kurzy na právnické fakultě, lékařské fakultě a dokonce i na teologické fakultě. Chtěl jsem prostě dohnat těch pět ztracených roků, aniž bych si plně uvědomil, že jsem byl lépe připraven pro univerzitní studium než moji šťastnější spolužáci přicházející studovat do Innsbrucku z celého západního světa.

Innsbrucká univerzita byla proslulá svou lékařskou a také teologickou fakultou. Na filozofické fakultě působil význačný filozof a psycholog profesor Erisman a jeho žák Kohler. Zúčastnil jsem se jejich psychologických experimentů, jedním z nich byl pokus dokázat, že člověk je velmi adaptivní a může si zvyk-

nout prakticky na všechno, například s pomocí ochranných brýlí, které obrátí svět vzhůru nohama, může se po čase pohybovat, jezdit na kole a dokonce i na motorce... Filozofie a psychologie byly velmi úzce propojené disciplíny, a tak jsem oba obory nadšeně navštěvoval až do svého odjezdu do USA v roce 1957. Vedle profesora Erismana patřil k mým oblíbeným profesorům W. Stegmüller, který se specializoval na vědeckou filozofii Vídeňského kroužku dvacátých a třicátých let minulého století. Tato filozofie, organizovaná profesorem M. Schlickem a zastoupená řadou význačných matematiků, logiků a fyziků, našla společného jmenovatele ve Wittgensteinově díle *Tractatus logico-philosophicus*. Byl jsem často jediný vedle profesora Stegmüllera, který tři roky po smrti Wittgensteina reprezentoval toto hnutí v Rakousku a později na univerzitě v Mnichově. Zde jsem se seznámil s myšlenkami dvou význačných filozofů Vídeňského kroužku, profesora Karla Poppera a světoznámého logika Kurta Gödela (rozeného Brňáka). Na teologické fakultě jsem se spřátelil s krajanem dr. Vladimírem Richtrem a s profesorem Gustavem Wetterem, který právě dokončil velké dílo *Dialektický materialismus*, přeložené do mnoha cizích jazyků. Poslouchal jsem přednášky profesorů matematiků Mathesia a Capa. Lingvistika měla dva význačné zástupce, prof. Knoblocha a prof. Halma, žáka Lva N. Tolstého, se kterým žil v Jasně Poljaně na začátku 20. století.

V překladatelském oddělení jsem si vylepšoval svou angličtinu a též ruštinu. Byl jsem velmi zaměstnán, neboť jsem si musel vydělávat na živobytí. Psal jsem články pro BBC London, Svobodnou Evropu, ruské rádio Osvobožděníje, stal jsem se zástupcem časopisu *Čechoslovák* pro Rakousko, vydávaného Josefem Jostenem v Londýně. Vedle toho všeho jsem hrál hokej za IVG Innsbruck, lyžoval a v létě hrál ve volném čase, kterého bylo málo, tenis.

V Innsbrucku jsem čekal na vízum do USA. Obdržel jsem víza pro Austrálii, Kanadu a Brazílii, ale nechal jsem je vypršet, neboť jsem doufal, že nakonec přece dostanu vízum do USA. Mé očekávání se splnilo koncem roku 1956 s avizovaným odjezdem z Brementhafenu v březnu následujícího roku. Krátce před odjezdem jsem obdržel stipendium na Lincolnovu univerzitu v Pensylvánii. Štěstěna se na mne plně usmála. Několik mých profesorů na univerzitě mě ujistilo, že mohu přijet nazpět, že se rádi stanou mými „Doktorvaters“. Dokonce jsem měl předběžný souhlas, že moje disertace bude na téma „Rusko a Evropa – filozofie dějin a vzájemných vztahů“.

Před odjezdem do USA jsem měl několik přednášek na univerzitě a jednu v přítomnosti znalců Ruska a SSSR, profesorů F. Borkenaua a J. M. Bocheňského. Oba mi nabídli, že mohu k nim v budoucnosti přijít na postdoktorské studium. Při odjezdu z Rakouska jsem cítil, že jsem tam zanechal půl svého srdce.

USA, země snů a realit

Po dvanáctidenní cestě přes Atlantický oceán naše stará loď dokončila svou poslední cestu s nákladem uprchlíků prakticky ze všech zemí Evropy. Byl to vel-

ký moment v mém životě, když naše loď zastavila za ranní mlhy před sochou Svobody a před námi se rýsovaly mrakodrapy dolního Manhattanu. Po několika hodinách čekání a pasové kontrole mohli jsme vstoupit na americkou půdu velké metropole New Yorku.

Nový svět nám poskytl veškerou pomoc hlavně prostřednictvím exilových československých organizací, které nám připravily potřebné papíry, jako sociální zabezpečení s příslušnou kartičkou, a zaopatřily stravu a nocleh. Po několika dnech jsem měl schůzku s ředitelem World University, který mně předal stipendium na Lincolnovu univerzitu. Mezitím bylo vše zařízeno, abych mohl rychle odjet do Pensylvánie. Lincolnova univerzita byla založena podle poslední vůle prezidenta Lincoln, aby otevřela černochům cestu ke vzdělání, kterou tradičně měli běloši na Harvardu. Tento „černý Harvard“ absolvovali například zpěvák Paul Robeson, zástupce USA ve Spojených národech Ralph Bunche, první prezident Ghany Kwame Nkrumah a řada dalších kulturních a politických osobností. K programu univerzity byl připojen nový požadavek, že na univerzitě budou zároveň studovat vybraní zástupci jiných ras z národů mimo USA. Na základě tohoto kritéria jsem obdržel stipendium. Univerzita sama byla postavena v bukolické krajině na staré silnici mezi Filadelfií a Baltimorem podle vzoru východních „Ivy League“ kolejí.

Mé stipendium pokrylo plně náklady na stravu, ubytování a studium. Jako osmadvacetiletý student jsem patřil k nejstarším studentům na univerzitě. Uvědomil jsem si rychle, že vedení univerzity bylo na rozpacích, co se mnou opravdu dělat. Stal jsem se velmi rychle adjutantem a zvali mě na přednášky: přednášel jsem o Koestlerových dílech *Polední temnota* a *Bůh, který zklamal*, interpretoval jsem Wittgensteinův *Tractatus logicko-philosophicus*, porovnával Dostojevského a Tolstého, mluvil o vlivu Russellova a Whiteheadova spisu *Principia mathematica* na moderní logiku. Prezident univerzity mne ujistil, že obdržím na konci školního roku stupeň bakaláře umění a v dalším roce Mastera. Myslel to dobře, neboť mně chtěl dát potřebný americký akademický rodokmen.

Měl jsem o čem přemýšlet a hlavně v dané situaci co dělat. Získal jsem dojem, že zůstanu-li, stanu se neplaceným lektorem a nic nového se nenaučím, ale dostanu dva stupně vzdělání na papíře. Rozhodl jsem se využít prvního svátku na univerzitě k cestě do Cambridge k profesoru Sorokinovi, doufaje v konečné rozhodnutí o mé budoucnosti. Dvoudenní cesta Greyhoundem tam a nazpět a setkání s profesorem Sorokinem mi umožnilo po návratu na Lincoln rezignovat na stipendium, spojit se se svým sponzorem v USA, panem Marešem v San Francisku, a bez prodlení odjet Greyhoundem napříč Amerikou směrem k Pacifiku. Důvěřoval jsem si, že budu pracovat, abych si vydělal na cestu nazpět do Rakouska, kde dodělám doktorát, ožením se a potom se vrátím do San Franciska, kde budu hledat místo na univerzitě. Toto byl zhruba můj plán, který mne zaměstnával na cestě Amerikou. Věděl jsem, že budu mít dva roky na to, abych dokončil studium a tím splnil emigrační podmínky v USA. S velkým optimismem jsem nahlížel do kalifornské budoucnosti.

S pomocí pana Mareše, majitele luxusního restaurantu Lambros na ulicích Bush a Montgomery v Downtownu San Franciska, jsem začal pracovat jako „bus boy“,

později jako číšník, od půlnoci do osmé hodiny ranní jako detektiv pro detektivní agenturu Burns, jako umývač ohnišť v restauracích, které se specializovaly na steaky, dále jako umývač neónových světel na mrakodrapech, jako železářský dělník u Bethlehem Steel, trenér a hráč kopané v Olympic Club San Francisco. Moje poslední a nejlepší práce byla u Bechtela, jedné z největších amerických stavebních firem, kde jsem byl zaměstnán jako inženýr v chemickém oddělení. Za tuto práci vděčím především prvnímu ruskému Sputniku, který vzlétl koncem září 1957. Po celou tuto dobu asi osmi měsíců jsem v San Francisku pracoval a šetřil. Koncem roku jsem měl již naplánovanou cestu nazpět do Evropy, do Innsbrucku, kde jsem se chtěl zapsat na poslední semestr, obdržet absolutorium, napsat doktorskou práci, obhájit ji a po úspěšném zakončení dvou rigorosních zkoušek a ženitby se navrátit do USA. Tento velký plán jsem mohl realizovat díky svým úsporám \$ 15 000, které jsem vypotil pracemi v San Francisku. Moje cesta vedla opět Greyhoundem z Kalifornie přes Chicago, kde mi na univerzitě přislíbili, že mě přijmou jako graduovaného studenta, nebudu-li časově schopen studium zakončit v Evropě. Z Chicaga do New Yorku a odtud lodí Amerika do Le Havru, vlakem do Paříže na návštěvu prince Jusupova, kterému jsem předal dopis jeho sestřenky princezny Xenie Romanovové, mé známé ze San Franciska. Po dvou dnech v Paříži a po šestihodinové cestě rychlíkem jsem byl opět „doma“ v Innsbrucku, vyčerpan fyzicky a psychicky. Po několika týdnech jsem se opět úplně zotavil a začal s novou chutí pracovat na uskutečnění svých plánů.

Můj druhý pobyt v Rakousku. Leden 1958 – srpen 1959

Během letního semestru na innsbrucké univerzitě se mi podařilo navázat styky s profesory, má doktorská práce byla schválena doktorskou komisí a měl jsem narýsovaný časový plán na splnění a překonání všech překážek k dosáhnutí doktorátu. Chtěl bych podotknout, že ze strany profesorů je celá účast spojena s minimálním finančním poplatkem, a proto kandidát obdrží souhlas až poté, co ho profesori dobře poznali a projevíli ochotu s ním pracovat a vést ho na cestě k doktorátu.

Po osmiměsíčním pobytu v USA jsem se musel jazykově opět přeorientovat na mluvenou i psanou němčinu a soustředit se hlavně na psaní disertace. Hlavní strukturu svého tématu „Rusko a Evropa“ jsem měl plně vypracovanou z doby svých dlouhých cest napříč Amerikou a Atlantikem.

Doba deseti let „studené války“ zaručovala určitou aktuálnost mé práce u akademické veřejnosti. Studie se zabývala filozofií ruských dějin a její závislostí na neruských vlivech, které byly z velké části zodpovědné za vnitřní vývoj politický, hospodářský, sociální, náboženský a kulturní. Disertaci jsem odevzdal koncem roku 1958 k posouzení a po několika korekturách byla přijata k obhajobě, kterou jsem úspěšně podstoupil koncem března 1959. V květnu téhož roku jsem složil dvě rigorosní zkoušky, koncem června jsem byl promován na doktora filozofie, v následujícím měsíci jsem slavil svatbu se svou rakouskou ženou. Koncem srpna

1959 jsem odjel se svým přítelem dr. Máchou nazpět do USA. Krátce před odjezdem mě Josef Josten, vydavatel *Čechoslováka* v Londýně, požádal, abych jako reportér a pozorovatel navštívil Mezinárodní sjezd komunistické mládeže ve Vídni. Pavel Tigríd, první ministr kultury po sametové revoluci, tehdy zastupoval svůj časopis *Svědectví*, vydávaný v Paříži. Oba jsme napsali kritické studie do patřičných časopisů. Trvalo dalších třicet let, než jsme se opět potkali v Praze po roce 1989.

Návrat „domů“ do USA... Co je „doma“?

Cesta z Rotterdamu lodí přes Atlantik trvala pět dní a než jsme se s dr. Máchou nadáli, byli jsme v New Yorku, v české restauraci u Vašatů. Několik číšníků, kteří si tu přivydělávali, patřilo k mým evropským exilovým přátelům. Nezapomenu, když jsem byl otázan jedním z nich, jestli se chci potkat s Jiřím Voskovcem. Hned jsem souhlasil a mezitím mě můj přítel představil Voskovcovi jako nového evropského doktoranda-emigranta z Rakouska. Myslím, že Voskovec, který byl u stolu s dámou středních let, neměl velký zájem potkat se s nějakým uprchlíkem, kterých byly v New Yorku tisíce. Pociťoval jsem určité váhání, ale nakonec nám číšník pokynul, abychom přišli, já a dr. Mácha, lékař v Tacome, ke stolu Voskovce. Na otázku, co chci v USA dělat a že můj doktorát v USA nestojí za nic, snažil jsem se jaksi defenzivně vysvětlit, že jsem v USA již byl a že jsem ochoten dělat jakoukoliv práci, abych se uživil. Bylo zřejmé, že mi nepodá pomocnou ruku ani mě nepovzbudí, naopak, že vidí mou existenci v USA beznadějně. Voskovce jsem nikdy nezbožňoval, ale vážil jsem si ho pro jeho umělecké kvality, a teď se mi zdálo, že z něho prýští určité zoufalství a pesimismus. Bylo to takové setkání s „domovem“ na cestě mezi exilem a emigrací. Musím říci, že po celou dobu po mém útěku z vlasti jsem udržoval úzký styk s událostmi „doma“ a že jsem byl dobře informován o všech aspektech tvrdé existence pod surovou patou komunistického režimu. Byl jsem docela šťasten, když jsme s dr. Máchou nasedli do našeho oblíbeného Greyhoundu a vydali se na mou třetí cestu napříč Amerikou směrem k Pacifiku.

Podzim roku 1959 byl ve znamení hospodářské deprese, mnoho lidí ztratilo práci a tak jsem byl rád, že mohu opět začít jako číšník u pana Mareše. Znovu jsem navázal přerušené styky se známými v restaurantu Lambros, kde jsem měl tu čest poznat osobnosti jako byl Rudolf Friml, významný československý pianista a skladatel působící po první světové válce v Hollywoodu, dále to byla rodina prince Vasilije Romanovova, dále významné osoby Hollywoodu jako Bing Crosby, Jack Lemon, John Wayne a mnoho dalších. Byl jsem pro pana Mareše „proteční dítě“, na které byl velmi pyšný, a zřejmě přehlédl mé číšnické nedostatky, které jsem nahrazoval určitým společenským šarmem a pěstováním idejí starého a nového světa. Ovšem můj zájem byl vybudovat si pevnou existenci v USA, což nebylo za dané situace lehké. Poslal jsem mnoho žádostí o místo na kalifornské univerzity, do Montany, Arizony a na Aljašku a dokonce i do Bejrútu na Americkou univerzitu.

Vedle těchto pokusů o zaměstnání jsem připravoval doktorandy na jazykové zkoušky na University of California v Berkeley a učil němčinu v jazykové škole De Brezi v San Francisku. Povolali mne opět od Bechtela, kde jsem měl aspoň dočasnou práci. Nejlépe honorovaná práce byla čištění neonu na mrakodrapech v San Francisku, ale to bylo tak jednou za tři měsíce. Moje mužstvo sestávalo ze dvou černochů, kterým se líbila výška renumerace, ale méně výšky, ve kterých jsme museli pracovat. Naříkali, že se jim točí hlava při pohledu dolů do ulic. Doporučil jsem zavřít oči a hubu.

Doba rychle utíkala v čekání na dopisy z univerzit. V Evropě, v Innsbrucku očekávala moje žena porod našeho prvního dítěte. Posléze jsme se rozhodli s několika přáteli, bývalým pražským restaurátorem Jarkou Pavlem, bývalým poslancem za sociálně demokratickou stranu Mirkem Sedlákem a českou kuchařkou Růženkou otevřít restaurant Diplomat na 1000 Sutter Street v San Francisku. Každý jsme do toho investovali 5 000 dolarů. Nevím, zda-li to bylo z mé strany rozumné, neboť jsem chtěl dělat něco jiného. Pracoval jsem jako číšník, uvaděč a bavič hostů. Jednou za týden jsem hrál kopanou za Olympic Club San Francisco. Koncem ledna 1960 jsem jezdil velmi často do Squaw Valley v Nevadě, kde se připravovaly zimní olympijské hry. Měl jsem v úmyslu setkat se se svými bývalými přáteli, kteří reprezentovali ČSR v hokeji na olympiádě. Vedoucí národního mužstva Farda byl můj spoluhráč z Moravské Slávie z doby 1946–1948. Tentokrát obdařen novými politickými pravomocemi zakázal jakýkoliv styk se mnou a prohlásil, že chce jednotlivé hráče přemluvit, aby zůstali v USA. Prostě mě prohlásil za agenta americké hokejové ligy. Dozvěděl jsem se později, že byl hlídán dvěma tajnými a že měl obavy, že někteří hráči zůstanou v USA. Jediný z hráčů, který neposlechl vedoucího Fardu, byl Vlastimil Bubník, který se dobrovolně nabídl, že přinese zprávu mé mamince v Brně, což také udělal k velké radosti mé rodiny. O čtyři roky později jsme se opět potkali na olympiádě v Innsbrucku. Tehdy emigrovali dva bratři Šťastní, třetí bratr se později připojil v Kanadě. Stárnoucí Vlasta Bubník obdržel povolení trénovat hokejisty v rakouském Feldkirchenu. Měl jsem z toho ovšem radost.

Mezitím jsem obdržel optimistický dopis z Bejrútu v Libanonu, kde mi nabízelí místo podmíněné rozpočtem, který bude znám až v měsíci dubnu. Mé ženě v Rakousku se toto místo nelíbilo hlavně pro politické nebezpečí. Začal jsem jednat s univerzitou na Havaji a v Arizoně, ale stále nic pevného. V této nejistotě jsem se rozhodl zavolat na Univerzitu Aljašky ve Fairbanksu. K mému překvapení jsem hovořil s rektorem Pattym, který na mou nabídku učit filozofii odvětil, že filozofii nikdy nepotřebovali, nepotřebují a nikdy potřebovat nebudou. Zeptal se mě, jestli mohu učit něco, co dává nějaký smysl. Na otázku, co považuje za smysluplné, odvětil, že potřebují učitele cizích jazyků v této posputnickové akademické atmosféře; nabídl jsem mu, že bych mohl učit němčinu a ruštinu. Pan rektor zavolal ihned někoho, kdo tyto jazyky ovládal, a tak jsem byl ihned vyzkoušen; muselo to dopadnout úspěšně, neboť mně nabídl 9měsíční úvazek za \$ 7 000 na akademický rok 1960–1961, začínající v září toho roku. Poprvé v USA jsem pocítil závan jistoty pro budoucnost mou i mé rodiny. Okamžitě jsem tuto nabídku

přijal a začal s přípravami na letní přestěhování do Aljašky. Snažil jsem se vzdát svého úvazku v novém restaurantu Diplomat, ale partneři mi z finančních důvodů nemohli ihned proplatit můj podíl, a tak vše zůstalo odročeno do budoucnosti. Snažil jsem se udržet si všechna zaměstnání, abych co nejvíce vydělal, poslal peníze do Innsbrucku a ušetřil na cestu na sever, do budoucnosti. San Francisco se mezitím stalo mým novým zamilovaným domovem, ze kterého jsem dobrovolně odcházel; byl to krok z jisté nejistoty do nejisté jistoty. Ovšem jen budoucnost může potvrdit moudrost tohoto nového kroku.

Koupil jsem tři roky starého Ramblera Station Wagen, naplnil jej knihami a koncem července 1960 jsem dal naposledy sbohem San Francisku a vydal se na skoro 3000mílovou cestu na sever amerického kontinentu. Na poslední chvíli se ke mně připojili dva spolucestující: Jarka Zvolánek, operní baryton z Prahy, který zpíval nádherné árie po celou cestu až na Aljašku, a dr. Fornusek, spolužák z Innsbrucku, kterého jsem vezl do Tacomy, kde měl nastoupit svou doktorskou nostrifikaci. Po příjezdu do Seattle jsme přijali nového pasažéra, lékárníka Břetu Jelínka, známého po celém exulantském světě, který chtěl splnit svou touhu po Aljašce. A tak jsme vyrazili na cestu Kanadou do Dawson Creek, kde byl začátek slavné Alaska Highway. V dobré pohodě, za krásného zpěvu, krajanského vzpomínání a zpěvu národních písní jsme projeli krásnou Kanadou do Yukonu a konečně do země zaslíbené, Aljašky. Po asi 15denní cestě jsme stáli před Univerzitou Aljašky ve Fairbanksu. Byl to první den mého pobytu v novém domově, o kterém jsem nevěděl, že se stane mým opravdovým domovem po dobu půl století.

Aljaška pod půlnočním sluncem. 1960–2010

1. Těžké začátky – nové boje

Vše, co mě až do této doby v životě potkalo, byl prakticky úvod složený z mnoha variant na téma teoretické a praktické filozofie. Zároveň jsem si uvědomil, že mou první povinností na univerzitě bude výuka jazyků, němčiny a ruštiny, každá z nich sestávající ze čtyřletého programu. Převzal jsem tento úkol s plným vědomím, že dám studentům nejen základní znalost těchto jazyků, ale zároveň dějiny kultury a zvláště příslušné literatury. Mé kurzy se staly oblíbené nejen obsahem, ale též formou přednesu, neboť jsem často zpíval německé a ruské písničky s doprovodem kytary. Měl jsem stále více studentů a bylo třeba najít další instruktory, neboť moje povinnosti se rozšířily též na dvě vojenské báze poblíž Fairbanksu. S růstem katedry jazyků jsem ihned začal hledat přívržence filozofie jako nezávislé disciplíny. Našel jsem plné pochopení mezi přírodními vědci a matematiky, kteří mě ihned plně podpořili. Jednalo se ale o administrativní základnu a finanční prostředky, které by nová disciplína nutně potřebovala. Mé místo profesora jazyků bylo na katedře cizích jazyků, a tato katedra byla věleněna do College of Arts and Letters. Úvod do filozofie přináležel profesorům katedry anglistiky

a počítalo se s tím, že každý profesor angličtiny může učit úvod do filozofie, poněvadž se konec konců jedná o knihu, z níž lze probíranou látku stránku po stránce sledovat. Těžko se mi argumentovalo s těmito názory, ale musel jsem uznat, že jejich katedra měla peníze, aby mohla platit za tuto „filozofii“, kdežto já jsem byl placený za učení jazyků. S pomocí jednoho korejského matematika, který vystudoval v Německu, jsem začal dávat kurz logiky pro katedru matematiky. Další matematik, který pracoval na doktorské tezi o Humovi na Michiganské univerzitě, se ke mně připojil a s jejich podporou jsem začal boj o nezávislou filozofii pod půlnočním sluncem. Získával jsem více a více přívrženců mezi různými katedrami a díky mým přednáškám na univerzitě na téma Filozofie a vědy nebo na téma „dvě kultury“, o nichž mluvil a psal C. P. Snow v Anglii, celý nový projekt začal nabývat konkrétní podobu. Sestavil jsem program studia filozofie, který začíná ve druhém roce univerzitního studia a je dokončen ve třech, maximálně ve čtyřech letech; je zahájen úvodem do filozofie a úvodem do logiky, další rok pokračuje metafyzikou, noetikou a axiologií (včetně etiky a estetiky), dále dvěma kurzy o dějinách filozofie a v posledním roce kurzy o současné filozofii, o filozofii dějin, filozofii věd a individuálními kurzy o filozofech (Platón, Aristotelés, Locke, Hume, Kant, Hegel, Marx... až Wittgenstein a Popper).

Program byl předložen univerzitnímu grémiu k posouzení a případné kritice. Uvědomil jsem si, že věcné kritiky se nedočkám, ale že budu musit zodpovědět mnoho formálních otázek, například proč se odchyluji od standardních programů, které jsou čtyřleté, a tudíž musí začínat v prvním ročníku univerzitního studia. V odpovědi na tuto námitku jsem otevřeně vysvětlil, že nepokládám studenty ze střední školy za dostatečně připravené pro studium filozofie. Hlavní problém vidím v nedostatku znalostí světových dějin, geografie, jazyka a literatury a úvodu do vědeckého myšlení. A právě tyto nedostatky mohou studenti aspoň částečně dohnat v prvním roce univerzitního studia. Neměl jsem žádný zájem někoho ranit svou kritikou základních vzdělávacích norem své nové země. Bylo mi postupně jasné, že demokratická praxe ve výchově v USA nepřipouští žádný „elitismus“, ze kterého jsem byl ovšem obviněn. Rozhodl jsem se věnovat plně přednáškám v jazycích a ve filozofii a stranit se jakýchkoliv bojů přidáváním oleje do ohně.

Bylo mi naznačeno, že knihovna v oboru filozofie je nedostatečná a dokud se tato věc nezlepší, nemohu začít s programem na plné obrátky. Obrátil jsem se na známé v USA o pomoc a ta přišla rychle. Německý konzulát daroval knihovně řadu knih a jeden bohatý Američan z Brooklynu mně poslal šek \$ 5 000 na nákup knih v oboru filozofie. Současně jsem začal vyjednávat přímo s novým rektorem univerzity, odborníkem na anglickou literaturu a poezii.

Vyslechl trpělivě mou obhajobu programu filozofie a požádal, abych celou věc formuloval zcela krátce a možná poeticky, aby to bylo srozumitelné normálnímu člověku. Zdálo se mi, že tento poslední požadavek je příliš těžký, nevěděl jsem, co se ode mne vůbec očekává. Jak se u nás říkalo, nouze naučila Dalibora housti, po několika nespavých nocích jsem „vypotil“ dvoustránkovou verzi nazvanou „Apologia philosophiae“ v básnické formě. Myslím, že jsem konečně uspěl, aspoň až do dalšího požadavku ze strany univerzity. Ten přišel posléze a byl spojen

s generální kritikou programu, který neobsahuje vůbec žádný kurz o náboženství, například srovnávací náboženství. Poučen z dřívějších bojů přiznal jsem, že ve svém studiu filozofie jsem se náboženstvím neobíral. Bylo mi namítnuto, že v americké tradici hraje náboženství hlavní roli a že mně v tomto ohledu velmi rádi vypomohou místní kněží. Poděkoval jsem za všechny rady a připomínky a začal s přípravami výukového programu filozofie na příští rok.

Můj univerzitní kontrakt byl na dobu dvou semestrů, tudíž na devět měsíců. Zbývající tři měsíce jsem se musel postarat o práci sám. V období let 1960–1973 jsem vykonával následující práce: zavedl jsem kurzy jazyků a filozofie na místních vojenských bázích v okolí Fairbanksu a do večerních a letních programů na univerzitě a též v Anchorage, Juneau a Sitce. Vedle těchto nových úvazků jsem pracoval na stavbě silnice na systému antén pro Geofyzikální ústav.

Další neakademická práce sestávala z vybudování systému antén pro NASA pod vedením Wernera von Brauna, který připravoval meziplanetární let, což měla být odpověď na ruský Sputnik. Každá z těchto prací se vykonávala během letních měsíců, spolu s vyučováním ve večerních kurzech na univerzitě. Pro případ, že se dočasně žádná práce nenašla, vytvořili jsme s kolegou matematikem elektrická firmu, která podle potřeby zaváděla elektřinu do nových domů. Všechna tato zaměstnání zaručovala příjem během tří zbývajících měsíců v roce. Byl jsem mladý a musel jsem se postarat o rodinu, která se během šedesátých let rozrůstala, až nás bylo celkem šest. Problémy s ubytováním rodiny jsem vyřešil koupí pozemku nedaleko univerzity (jeden akr = 4 000 metrů čtverečních). Pozemek byl původně částí golfového klubu s krásnou vyhlídkou na řetěz aljašských hor a na město Fairbanks. V roce 1965, po návratu z jednosemestrového pobytu v Evropě, jsem naplánoval stavbu rodinného domu, kterou jsem po čtyřech letech úspěšně dokončil. S pomocí přátel jsem uskutečnil svůj stavební sen a zároveň položil novou základnu pro naši rodinu a ovšem zapustil natrvalo kořeny do aljašské půdy. Při této příležitosti musím zdůraznit, že při stavbě rodinného domu mi pomáhali rodiče, kteří přerušili svou penzi v Brně a přijeli na celý rok 1966–1967 na Aljašku. Byly to nezapomenutelné chvíle, které jsme takto spolu prožili.

Katedra filozofie slaví úspěchy a nové boje

Filozofické kurzy se staly velmi populární a byly uznány jako důležitá část všeobecné univerzitní výchovy. Velmi neortodoxně se mi podařilo získat nové místo s pomocí přátel na univerzitě a ve státě. Současně jsem začal organizovat založení Institutu severských studií, který se měl soustředit na vědecký viscid celé severní polokoule v oboru humanitních a kulturních věd. Po pěti letech mých snah vznikl místo tohoto institutu nový Institut sociálních a ekonomických věd. Zároveň s touto činností jsem usiloval o vytvoření nového programu lidských vztahů, o „humanities“. K tomuto účelu jsme obdrželi na jeden rok služby významného amerického humanisty, profesora Carnegieho nadace z Univerzity v Chicagu, dr. Thomase, který před odchodem doporučil naší univerzitě založe-

ni programu studia lidských vztahů (humanities) jako část katedry filozofie pod mým vedením. Po dalším osmiletém plánování byl konečně tento návrh schválen, bohužel bez jakékoliv finanční dotace. Nakonec s pomocí přátel jsem mohl tento program pomalu rozjet. V roce 1973 jsem se stal děkanem College of Arts and Letters a během toho roku se mi podařilo radikálně změnit celou akademickou strukturu naší univerzity vytvořením College of Arts and Sciences, do které bylo vtěleno pět separátních kolejí. Stal jsem se krátce poté prvním děkanem této nové koleje, obsahující asi 16 ústavů s 250 profesory. Po roce bojů za ideu této nové koleje jsem se rozhodl vrátit se plně do výuky filozofie a humanities. Moje poslední rozhodnutí jako děkana bylo zajištění stálého místa pro „humanities“ na katedře filozofie s plným platem.

Po mém rozchodu s administrativou univerzity jsem se vrhl do filozofického výzkumu, abych obnovil vztahy s Wittgensteinovým mezinárodním filozofickým hnutím soustředěným v rakouském Kirchbergu, kde jsem se stal jedním ze zakládajících členů, dále jsem se dostal do úzké spolupráce s filozofickým hnutím dr. Siu a jeho Panetiky organizované z Washingtonu DC. Krátce poté jsem byl pozván dr. Franklem, zakladatelem nového psychologického proudu zvaného logotherapy, centrálně organizovaného z Vídně. V rámci tohoto hnutí při osobním setkání s dr. Franklem v San Francisku v roce 1983 měl jsem tu čest být představen japonskému „Franklovi“ dr. Takashimovi, se kterým jsem uzavřel úzké přátelství. Ten mě pozval na turné do Japonska, Koreje a Číny, kde jsem měl řadu přednášek a seminářů. V Pekingu jsem se tak dostal do pochodu studentů na Tiananmen Square (náměstí Nebeského klidu) v roce 1989, odkud jsem byl v poslední chvíli odsunut čínskými přáteli do posledního letadla směřujícího do Tokia. Moje mladá krev se mohla na chvíli rozohnit v mém stárnoucím těle... Zvláštní to pocit...

Do Číny jsem se dostal až po třech letech v roce 1992 na mezinárodní konferenci filozofie věd, na pozvání čínského vedoucího konference. Mé přednášky byly zveřejněny v patřičných anglických, čínských a japonských publikacích. Tato druhá cesta do Asie se stala částí mé první cesty okolo světa. Z Číny jsem letěl přes Hongkong přímým letem trvajícím 14 hodin před Rusko a Finsko do Anglie a odtud do posametového Československa. Nikdy nezapomenu na neuvěřitelné pocity, jaké jsem zažíval, když jsem po tolika letech opět vkročil na půdu naší Prahy. Chtěl jsem mermomocí nějak přispět k budování nového demokratického systému ve staré vlasti. Obdržel jsem mezitím od Fulbrightovy nadace profesorskou roční stáž v Praze a chtěl jsem tu přednášet o dvou velikánech demokratické filozofie, T. G. Masarykovi a Karl Popperovi, s kterým jsem byl úzce spřátelen více než 20 roků. Vše vypadalo velice slibně, hledal jsem byt v Praze, kolegové na Karlově univerzitě a na Vysoké škole ekonomické byli nápomocni a zdálo se, že příští rok strávím v Praze. Před odjezdem jsem zašel na americké velvyslanectví, abych vše administrativně zařídil, a zde mi bylo řečeno, že československá strana se rozhodla, že nepotřebuje filozofa, ale amerického ekonoma. Byl jsem zklamán a teprve později jsem se dozvěděl, že prakticky mnoho starých komunistů přežilo dobře „samerťák“ a že si stále mohli vybírat lidi podle svého vkusu. Podobné rozčarování jsem zažil, když jsem se pokoušel dostat nazpět majetek po

zemřelých rodičích. Zákony ochraňovaly dočasné majitele, kteří se stali trvalými majiteli. Člověkem to otřásl, ale nedalo se nic dělat ani legálně, ani morálně.

Po krátké euforii nad znovuzískanou svobodou nastala opět neúprosná realita, před kterou jsem se musel sklonit. Vracel jsem se domů, přemýšleje, co je to domov, když jsem letěl nad Islandem a severním pólem přes Severní ledový oceán domů do Fairbanksu, kde jsem strávil větší část života, kde žila má rodina a mí přátelé. Brzy po návratu jsem se pustil opět do práce, plně zaměstnán duševně a fyzicky. V posledních dvaceti letech jsem totiž tajně pracoval na rukopisu slavného českého polárníka Jana Welzla, což bylo jediné dílo, které on vlastnoručně napsal německým kurentem v letech 1932–1933 v kanadském Dawsonu. Celá historie okolo Jana Welzla je velmi složitá a dnes je dost dokumentů, které to patřičně vysvětlují. S pomocí strýce Iga Kuciela jsem Welzlovo dílo *Cesta kolem světa 1893–1898* s patřičnou studií vydal roku 1997 v nakladatelství Paseka v Praze. Záloha 20 000 Kčs byla uložena do banky Plzeň na Staroměstském náměstí v Praze, která zbankrotovala, aniž mně to bylo oznámeno. Nešlo mně tak o ty peníze, těch jsem v životě ztratil více, ale o způsob jednání, očividné podvody, které se odehrávaly na denním světle. Bylo mi jasné, že posametová epocha má jeden základní problém, a ten je hluboce morální, a že žádní ekonomové nás z této bryndy nevyvedou. Myslím, že marxismus zanechal v našich duších mnoho neduhů.

Jediná jiskřička naděje se vyskytla při mém setkání s kolegy filozofy z Masarykovy univerzity v Brně, s kterými jsem měl několik zajímavých filozofických diskusí a též jednu přednášku o TGM. Moje díky zde náleží kolegům Gabrielovi, Zouharovi a Pavlincové, kteří mě v posledních 17 letech utvrdili v jistotě, že u nás stále existuje „filozofie s lidskou tváří“.

Filozofická syntéza života

Celý život byla mým hlavním zájmem filozofie, do níž se dá vměstnat celý lidský život, tak jak to trefně formuloval římský básník Terentius: „Nic lidského mi není cizí.“ Učil jsem se hlavně u předsokratiků, u Sókrata, Platóna, Aristotela, Plótína, Augustína, Duns Scota, Ockhama, Locka, Berkeleyho a hlavně u Huma, Kanta, Comta, Milla, Masaryka, Husserla, Meinonga, Russella, Wittgensteina a nejvíce u Poppera. Z vědců to byli především Euklides, Archimédés, Ptolemaios, Koperník, Giordano Bruno, Galileo Galilei, Newton, Leibniz, Sacheri, Gauss, Bernoulis, Lobačevskij, Bolay, Riemann, Mendělejev, Einstein, Bohr a jeho kodaňská škola s Heisenbergem a konečně Gödel a jeho škola v Princetonu a Sorokin a jeho harvardská škola sociologie. Všichni mají v historii světového umění a hudby důstojné souběžníky, s kterými jsem byl po celý život úzce spojen.

V čisté filozofii jsem pracoval a psal v oboru základů logiky hlavně o vyloučení třetího zákona Aristotela – „tertium non datur“ – a nahrazením „datur“ a jiné, což má obrovský vliv na celý obsah lidského myšlení v teorii a praxi. Jinými slovy, jakákoliv dualita konfliktu je roztavena do více možných pohledů teoreticky a prakticky. Jinak jsem se zajímal o konkrétní logiku inspirovanou T. G. Ma-

sarykem a jeho snahou po třídění věd abstraktních a konkrétních, teoretických a praktických v rámci soustavy věd. Považuji tuto Masarykovu snahu v dnešním věku za velmi důležitou, směřující k intelektuální rovnováze a nutnému rozhledu důležitému pro dnešní mladou generaci. V noetice jsem pracoval hlavně v oboru filozofie věd, jejích základů, logiky a metodologie pod vlivem Karla Poppera. Jeho „teorii tří světů“ jsem nezávisle formuloval v době svého skrývání odvozením hlavních ontologických kategorií z TGM *Konkrétní logiky* a začal jsem je vědomě používat. Při mém prvním setkání s Karlem Popperem na mezinárodním sjezdu filozofů ve Vídni v srpnu 1968 jsem poslouchal Popperovu přednášku o třech světech: subjektivním, objektivním a světě problémů a teorií, argumentů. Popper sám vyslechl moji teorii a nazval ji „psychologickou“, zatímco jeho byla „logickou“. Toto rozlišení mi Popper připomínal po celou dobu až do své smrti v roce 1994, když jsme se naposled krátce předtím sešli. V teorii hodnot jsem vycházel z Huma a Kanta a vidím v ní tu hlavní část filozofie, na které vše stojí a padá jak osobně tak společensky. V psychologii jsem se obíral hlavně teorií anticipační inteligence, která by měla nahradit reakci inteligence, dále byl můj zájem hlavně v oboru problému „vědomí“ a v přítomné době tím, co se nazývá kvantová teorie vědomí doprovázená velkým tvořivým optimismem. Pod vlivem dr. Siu a dr. Takashimi, kteří se stali mými osobními přáteli, jsem se zabýval orientální filozofií a tím nutně srovnávací filozofií Východ–Západ. Sledoval jsem částečně též cestu Nielse Bohra, který po formulaci základů kvantové teorie objevil své filozofické předchůdce v taoistické filozofii.

Na svých asi dvaceti cestách do Evropy přes severní pól jsem se pravidelně zastavoval v Kodani a při každé příležitosti jsem se snažil navštívit Bohrův institut, kde jsem měl mnoho přátel. V posledních deseti letech nemáme přímé lety přes severní pól, proto létáme přes Seattle do Londýna nebo přímo do hlavních evropských měst. Když se tak poohlédnu nazpět po svém životě, vidím, že mně osud dopřál hodně dobrého, hodně osobního štěstí, životní optimismus, dobré zdraví a talent, který jsem uměl přiměřeně plně uplatnit. Kdybych měl možnost žít život znovu, bez rozpaků bych ho rád beze změn opakoval.

A CONFESSION OF AN OLD PHILOSOPHER

The essay recapitulates the life and career of Rudolf Krejčí, a Czech–American philosopher, born in south Moravia. Krejčí left for exile in 1949, first to Austria and in 1958 to USA, where he has been living for 52 years, 42 of which in Alaska. The essay reminds of the basic dates of his life, places where he has lived, schools where he studied, jobs that he has had and his work at the University of Alaska, where he founded the Department of Philosophy and Humanities. He has brought up 15 000 students there, held important academic functions and done philosophical research in philosophy of science and ethics. He has also lectured in Canada, England, Germany, Austria, Czechoslovakia, Italy, Greece, China, Taiwan, Korea and Japan.